

İSLÂM İKTİSADINDA
HELÂL KAZANÇIN
İLKELERİ

MUHAMMED B. HASAN EŞ-ŞEYBÂNÎ

Yayına hazırlayan
ABDULFETTÂH EBÛ GUDDE

Çeviren
ABDULALİM DEMİR

TAKDİM

MUHAMMED B. HASAN EŞ-ŞEYBÂNÎ

Hicrî 132 yılında dünyaya geldi. On dört yaşından itibaren dört yıl boyunca Ebû Hanîfe'nin ilim meclisinde bulundu. Ebû Hanîfe'nin vefatından sonra Ebû Yusuf'tan fıkıh dersi almaya başladı. Ayrıca Kûfe'deki hadîşçilerin ve diğer âlimlerin ders halkalarına katılarak onlardan ilim tahsil etti. Hadis ilminde derinleşmek için üç yıldan fazla Medine'de kaldı ve İmam Mâlik'ten *el-Muvatta'*ı dinledi. Ardından Mekke'de Süfyân b. Uyeyne'den, Dimaşk'ta Evzâi'den, Horasan'da Abdullah b. Mübarek'ten ve Basra'da çeşitli âlimlerden ders aldı. Ebû Yûsuf'un vefatından sonra ehl-i re'ayin lideri konumuna yükseldi. Şeybânî'nin öğrencileri arasında Şuayb b. Süleyman el-Keysânî, Ebû Süleyman el-Cûzcânî, Ebû Hafs el-Kebîr, Hişâm b. Ubeydullah er-Râzî, İsmâ b. Ebân, İbn Semâa, İsmâil b. Tevbe el-Kazvîni, İmam Şâfiî ve Esed b. Furât bulunmaktadır. Hârûn er-Reşid döneminde Rakka kadılığı, Ebû Yûsuf'un vefatından sonra da başkadılık görevini üstlendi ve hayatının sonuna kadar bu görevde kaldı. 189 Rey'de vefat etti ve oraya defnedildi. En önemli eserleri şunlardır: *el-Asl, el-Câmi'u's-Sağîr, el-Câmi'u'l-Kebîr, ez-Ziyâdât, es-Siyerü's-Sağîr, es-Siyerü'l-Kebîr, el-Keysâniyyât, el-Mehâric fi'l-Hiyel, el-Kesb (el-İktisâb fi'r-Rızki'l-Müstetâb), el-Hücce 'alâ Ehli'l-Medîne, Muvatta'ü'l-İmâm Mâlik Rivâyetü Muhammed, el-Âsâr ve Kitâbü'r-Radâ'dır.*

ŞEMSÜ'L-EİMME ES-SERAHSÎ

Asıl adı Ebû Bekr Şemsü'l-Eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed es-Serahsî'dir. Meşhed ile Merv arasında yer alan Serahs'ta 400/1009'da doğdu. O, fennî ilimlerin önde gelen otoritelerinden olup imâm, allâme, hucce, kelâmcı, fakih, usulcû ve münazaracı yönleriyle öne çıkan bir alimdir. Şemsü'l-Eimme el-Helvânî'ye (ö. 452/1060?) uzun süre öğrencilik yaptı. el-Helvânî'nin vefatından sonra onun yerine geçti ve Şemsü'l-Eimme lakabıyla tanınmaya başladı. Dönemin Karahanlılar hükümdarıyla bazı meselelerde ters düşünce hapse atıldı. Özkent Hapishanesi'ndeyken 30 cilt olarak basılmış olan *el-Mebûsât*'u, elinde bir kitap bulunmadığı halde ezberinden kuyunun içerisinden kuyunun başındaki öğrencilerine yazdırmıştır. O, Hanefî fıkının mütekaddimin ve müteahhirin devirlerini birbirlerinden ayıran sınır çizgisindeki büyük âlimlerdendir. İbn Kemal, onu Ebû Hanîfe ve Şeybânî'den hemen sonra Hassâf, Tahâvî, Kerhî ve Halvânî ile birlikte üçüncü sıradaki müctehidler tabakasına koymaktadır. Seksen küsur senelik ömrünün yaklaşık altıda birini kapsayan mahkûmiyet sürecinin bitmesinin ardından, son üç yılını özgür olarak geçiren Serahsî, 483/1090'da vefat etti. Eserlerinin büyük bir kısmını hapishanedeyken yazmıştır. En önemli eserleri şunlardır: *el-Mebûsât, Usûlü'l-fıkh (Usûlü's-Serahsi), Sıfatü eşrâti's-sâ'a ve makâmâtî'l-kıyâme, Şerhu (Nüketü) Ziyâdâti'z-ziyâdât, Şerhu'l-Câmi'i's-sağîr ve Şerhu's-Siyerü'l-kebîr'dir.*

TAKİYYUDDİN İBN TEYMİYYE:

Asıl adı, Ebû'l-Abbâs Takîyyüddîn Ahmed b. Abdulhalîm b. Mecdiddîn Abdisselâm el-Harrânî'dir. İbn Teymîyye olarak meşhur olmuştur. O, 10 Rebülevvel 661'de (22 Ocak 1263) Harran'da doğdu. 20 Zilkâde 728'de (26 Eylül 1328) Şâm'da vefat etti. İslâm dünyasının yetiştirmiş olduğu büyük ilim adamlarındandır. Dinin ve toplumun bütün yönleriyle ilgilendi. Muhaddis, müfessir, mütefekkir, mütekellim, müctehid, münekkid, mücâhid, fakih, usulcû ve dilci yönüyle ön plana çıkmıştır. İçerisinde yaşadığı toplumu ıslah etmek için çok çaba sarf etmiştir. Onun lehinde ve aleyhinde çok sayıda çalışma yapılmıştır. Onu anlayabilmenin en iyi yolu yaşadığı çağı iyi okumaktan geç-

mektedir. Araştırmacılar ona 702 eser nisbet etmişlerdir. En önemlileri şunlardır: *el-'Akîdetü'l-Vâsıtıyye, Minhâcû's-Sünne, Muvâfakatü Sahîhi'l-Menkul, el-'Akîdetü'l-Hameviyye, el-Îmân, el-İstiğâse, er-Risâletü'l-Kudsiyye, Mukaddime fi Usûli't-Tefsîr, et-Tefsîrû'l-Kebîr, et-Tibyân fi Nüzûli'l-Kur'ân, Erba'üne Hadîs, İlmü'l-Hadis, el-Kelîmü'l-Tayyibe min Ezkârî'n-Nebî, el-Ehâdisü'l-Mevzû'a, Şerhu'l-'Umde fi'l-Fıkh, el-Hisbe fi'l-İslâm, el-Emr bi'l-Ma'rûf ve'n-Nehy 'ani'l-Münker, el-İhtiyârâtü'l-İlmiyye, el-Müsevvede fi Usûli'l-Fıkh, el-Kavâ'idü'n-Nürâniyye, el-Cevâbü's-Sahîh, er-Red 'ale'l-Mantikiyyîn veNakzü'l-Mantık'tır.*

ABDUFETTAH EBÛ GUDDE

Son dönemlerin önde gelen hadisçilerindendir. Halep'te doğdu (1917). Ezher'den mezun oldu (1948). Ardından bu üniversitenin Arap Dili ve Edebiyatı Fakültesi'nde ihtisas yaptı. Şam Üniversitesi'nde öğretim üyeliğine başladı (1961). Riyad Şeriat Fakültesi'ne geçti (1965). Suriye'de Baasçılar tarafından bir yıl hapsedildi (1966). Şeriat Fakültesi'nde on yıl süreyle profesör olarak hadis, hadis usulü ve fıkh usulü dersleri okuttu. Riyad'da vefat etti (1997). Muhammed Zâhid el-Kevesî'nin öğrencisi, Muhammed Avvâm'e'nin hocası, M. Emin Saraç'ın yakın arkadaşı idi. Hadis, hadis usulü, akaid, tasavvuf, Arap dili ve edebiyatı, tarih ve öğretim metotları gibi çok geniş yelpazede yetmişden fazla çalışması bulunmaktadır. Titiz ve derinlemesine inceleme yapması nedeniyle İslâmî ilimler alanında büyük bir saygı kazanmıştır. Klasik kaynaklarda adeta gizli kalmış olan bilgileri ince bir işçilikle aydınlığa çıkarması, kitaplarını herkesin müracaat etmek zorunda olduğu çalışmalar haline getirmiştir. *Mevzû Hadisler, Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed ve Öğretim Metotları, Zamanın Kıymeti* Türkçeye çevrilen eserleri arasındadır.

ABDULALİM DEMİR

Şırnak'ta doğdu. İlköğretimini Şırnak'ta, ortaöğretimini Siirt İmam Hatip lisesinde tamamladı. 2007'de Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2012'de Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü'nde "Şehristânî'nin Mefâtihi'l-Esrâr Adlı Tefsirindeki Yöntemi" başlıklı tezle yüksek lisansını tamamladı. 2013 Yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Selçuk Dini Yüksek İhtisas Merkezi'nden mezun oldu. 2020'de Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi SBE'nde "İmâmiyye Şiası Hadis Kaynaklarına Göre Sahâbe Tasavvuru" başlıklı tezle doktorasını tamamladı. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bünyesinde imam hatip ve vaiz olarak görev yaptı. 2016 yılında Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak intisap etti. Halen aynı üniversitede Hadis Anabilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi olarak görev yapmaktadır. Alan araştırması için İran'da bulundu. Arapça, Farsça ve İngilizce bilmektedir. Yayınlanmış ulusal ve uluslararası bildiri, makale, kitap bölümleri ve tercümeleleri bulunmaktadır.

Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur
“Âdemođlu, ‘Malım, malım!’ der. Ey âdemoğlu! Aca-
ba yiyip tükettiđinden, giyip eskittiđinden ve sadaka verir
(âhirette karşılığını almak üzere) önden gönderdiğinden
başkası senin malın mıdır?” (Müslim, Zühd, 3).

Ey mü’min kardeşim! Helâl kazanç için çaba sarf et.
Harâm kazançtan kaçın. Açgözlü nefis, âhirette ondan do-
layı azap görebileceđi kötü kazançtan da olsa mal biriktir-
mek için sahibini aldatır. Oysa kişinin dünyada yedikleri,
giydikleri ve âhireti için sundukları onundur. Ona, kefen-
den başka hiçbir malı eşlik etmez.

نَصِيْبِكَ مِمَّا تَجْمَعُ الدَّهْرَ كُلَّهُ رِدَائَانِ تُلَوِي فِيهِمَا وَحَنُوطُ
Zamanın topladıklarının hepsinden nasibin, seni saran iki
rida/kefen ve onun içine konulan güzel kokudur.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
TAKDİM	14
1. Kesb Kitabı	21
2. İbn Haldûn'un Kesb İle İlgili Söyledikleri	21
3. Kesb Hakkında Te'lif Edilen Kitaplar	25
4. İmâm Muhammed'in Kitâbu'l-Kesb'in Muhtevâsı	28
5. Kitabın Nüshaları Bahsi	30
6. Kitaba Hizmetlerim ve Ondaki İşlerim	35
İMÂM MUHAMMED VE İSLÂM FIKHINA ETKİSİ	38
1. Doğumu ve İşinin Başlangıcı	39
2. Önemli Hocaları	40
3. İlim Talep Etmedeki Üstün Gayreti	41
4. Bazı Öğrencileri Bahsi	43
5. İlim Ehlinin Ona Yaptığı Övgülerinden Bazı Pasajlar	44
6. Dildeki Otoritesi	50
7. Hadisteki Otoritesi	52
8. İslâm Fıkhına Etkisi	56
9. Onun Geniş Alanlara Yayılmış Bazı Haberleri	63
KİTÂBÜ'L-KESB'İN ŞÂRİHİ ŞEMSÜ'L-EİMME ES-SERAHSÎ'NİN HAYATI	69

KİTÂBÜ'L-KESB

MUHAMMED B. HASAN EŞ-ŞEYBÂNÎ

KİTÂBÜ'L-KESB	73
1. İktisâb'ın Sözlük Anlamı	77
2. Kesbin/Kazancın Hükümü ve Fazileti	78
3. Çalışmak Peygamberlerin Yoludur	82
4. Kazancın İki Çeşidi ve Hükümleri	86

5. Helâl Kazancın Mübahlığı ve Helâl Kazancı Harâm	
Gören Bazı Mutasavvıfların Sapkınlıkları	86
6. Kazancın/Kesbin Mübahlığı ve Teşviki Bahsi	91
7. Kazancın/Kesbin Harâmlılığıyla İlgili Bazı	
Tasavvufçuların Şüphelerinin İptali	93
8. Sebeplere Sarılmak, Tevekkülü Reddetmez	98
9. Gerektiği Kadar Kazancın/Çalışmanın Farz Oluşu	
ve Kerrâmiye'nin Bunu Reddetmesinin Anormalliyi	100
10. İhtiyaç Kadar Kazanç Elde Etmenin Farz	
Oluşunun Delili ve Bunu Kabul Etmeyen Kerrâmiye'nin	
Şüphelerine Reddiye	103
11. Kazanmakla Meşgul Olmak mı Yoksa İbadete	
Kendini Vermek mi Daha Faziletli?	106
12. Fakirlik Sıfatı mı Daha Üstün Yoksa Zenginlik Sıfatı mı? ...	109
13. Zenginliğe Şükür mü Daha Faziletli,	
Yoksa Fakirliğe Sabır mı?	118
14. Kazancın Mertebeleri ve Hükümleri	123
15. Mal Toplamak İçin Kazancın Mübahlığı ve	
Bundan Kaçınmanın Selameti	132
16. Kazançta Allah'a Yakınlaşmaya Yardımcı	
Olma Anlamı Vardır	136
17. Düşük Kazancın Mübahlığı	136
18. Kazanç Çeşitleri	139
19. Ziraatçılık Mutlak Olarak Kınanmamıştır.	139
20. Ticaret mi Yoksa Ziraatçılık mı Daha Faziletlidir?	144
21. İlim Talep Etmenin Farzıyeti	146
22. İlimi Tebliğ Etmenin ve İnsanlara Ulaştırmanın Farzıyeti ...	149
23. İlim Tahsil Etmenin Önemi ve Ona Olan İhtiyaç	152
24. Açıklaması Farz Olan İle Olmayan İlim	153
25. Farz-ı Ayn ve Farz-ı Kifâye Bahsi: İlimi İnsanlara	
Aktarmak Farz-ı Kifâyedir	156
26. Faziletleri ve Teşvikleri İnsanlara Bildirmek de	
Aynı Şekilde Farzdır	157
27. Fakih'in Duyduğu Her Şeyi Söylemesinin Nefyi ve	
Bu Konudaki Ayrıntılar Bahsi	158
28. Kendisiyle İnsan Bedeninin Ayakta Kaldığı Şeyler	160
29. Allahu Teâlâ'nın Kulların Maişetini Açık Sebeplere	
Bağlamasının Hikmeti	161
30. Helâl Kazanç Allah'a Yaklaşma ve	
İtaat Bâbından Bir Yardımlaşmadır	162
31. İnfak Meseleleri: Yemek ve İçmek	163

32. Setru'l-Avret	165
33. Kadınlara Suyu Taşımak İçin Kap Edinmenin Vucûbiyeti ..	165
34. Yemekten, İçmekten ve Barınmaktan İmtina Etmenin Cezası	166
35. Yemeği Bozmanın ve Ondaki İsrafın Harâmlılığı Meselesi	167
36. Yemekte İsraf Çeşitleri	169
37. Gururlanmanın, Böhürlenmenin ve Malın Çokluğu İle Övünmenin Harâmlılığı	174
38. Elbisede İsraf ve İtidal Konusu	175
39. Sürekli Tok Olmanın Mekruhluluğu	178
40. Doğru Amaçlar Dışında Aç Kalmanın Mekruhluluğu	179
41. İhtiyaç Sahibini Doyurmak ve Bu Konu İle İlgili Açıklamalar	183
42. Çalışmaya Güç Getiremediğinde ve Zor Durumdayken Dilenmenin Gerekliliği	187
43. "Veren Alandan Daha Hayırlıdır"ın Ayrıntılı Açıklaması ...	190
44. Mü'min Kendine, Ailesine ve Diğerlerine Yaptığı İnfaktan Dolayı Mükâfatlandırılır	199
45. Birçok Yönüyle İnfakta Sevap, Hesap, Eleştiri ve Ceza ...	200
46. Sorumluluk Sahibi Kişilerin Çalışma Çeşitleri Üzerine Ayrıntılı Konuşması	213
47. Erkeklerin İpek Elbise Giymelerinin Mekruhluluğu ve Savaş Durumunda Giymenin Ruhsatı	224
48. Mescidleri Kireç ve Onun Dışındaki Şeylerle Nakşetmenin Hükümü	228
49. En Güzel ve En İyi Elbiseyle Süslenmenin Câizliği	232
50. Yasak Olan Şeyleri İşlemekten Kaçınmanın, Farzları Eda Etmekle Birlikte Nimetlerden Faydalanmanın ve Lezzetlere Erişmenin Ruhsatı	237

HELÂL VE HARÂM RİSÂLESİ

İMÂM ŞEYHU'L-İSLÂM AHMED B. TEYMİYYE

EL-HARRÂNÎ ED-DİMAŞKÎ

TAKDİM	243
HELÂL VE HARÂM RİSÂLESİ	247
DİZİN	270

ÖNSÖZ

İnsanlığa son din olarak gönderilmiş olan İslâm, öğretileri doğrultusunda yeni bir toplum inşa ederken, bireyler için uymaları gereken kâideler manzumesi ortaya koymuştur. Onları âyet ve hadislerin yanı sıra âlimlerinin kitaplarında da bulmak mümkündür. İslâm'ın en önemli prensiplerinden biri olan kazancın nereden ve nasıl elde edilmesi gerektiği konusunda bizlere ışık tutan ve bu konuda ilk eseri telif eden kişi Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî'dir. O, *Kitâbu'l-Kesb* isimli eserinde Kur'ân ve hadislerden yola çıkarak helalinden kazanmanın ilkelerinden ve haramdan sakınmanın gereklerinden başlamak üzere bireyin günlük hayatında ihtiyaç duyacağı önemli konulara değinmiştir. Ayrıca kazancı önemsemeyenlerin delillerini de eserin çeşitli yerlerinde tek tek ele alıp çürütmeye çalışmıştır.

Kazanç/iktisat alanında yazılmış ilk kitap olması, kapsayıcı ve müdellel olması hasebiyle birçok âlimin dikkatini çekmiştir. Bunlardan birisi de Şemsü'l-Eimme es-Serahsî'dir. es-Serahsî eseri kendisine has bir metotla şerh etmiş ve *el-Mebsût* isimli eserinin arasına derc etmiştir. Önemine binaen eser birçok müstensih tarafından müstakil olarak da çoğaltılmıştır. Ehemmiyetinden dolayı *Kitâbu'l-Kesb* üzerinde birçok çalışma, tahkik ve tercüme yapılmıştır. Bunların arasında Abdulfettâh Ebû Gudde'nin tahkik ve tahrîcli neşri önemli bir yer tutmuştur. Zira Ebû Gudde, büyük bir özveriyle farklı İslâm beldelerinde yer alan *Kitâbu'l-Kesb*'in farklı nüshalarını bir araya getirmiş, onlar üzerinde yirmi yıldan fazla süren bir çalışmayla, farklı zaman ve

DİZİN

A

- Abbâd b. el-Avvâm 41
Abbâs b. Abdülmuttalib 230
Abdullah b. Abdurrahmân es-Sekefi et-Tâifi 40
Abdullah b. Ahmed b. Hanbel 44
Abdullah b. el-Mübârek 41, 54
Abdullah b. Mes'ûd 40, 60, 111, 121, 128, 143, 155, 194, 221, 258
Abdurrahmân b. Abdullah b. Utbe el-Mes'ûdi 40
Abdurrahmân b. Avf 115, 116
Abdurrahmân b. Ebî'z-Zinâd 40
Abdurrahmân b. Mehdi 54
Abdülganî b. Sa'îd 44
Abdülkâdir el-Kureşî 69
Abdülmelik b. Abdülazîz b. Cüreyc 40
Abdülmelik b. Mervân 171
Âburî 50
Adem (as.) 82
Ahfeş en-Nahvî 50
Ahmed b. Hammâd b. Süfyân -el-Hatîb 46
Ahmed b. Hanbel 14
Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî 43
Ahmed b. Muhammed b. Selâme 50
Ahmed b. Ubeydullah es-Sekkefi 64
Ahnef 207, 208
ahyâ b. Abdullah b. Hasan el-Alevî et-Tâlîbî 64
Âişe (Hz.) 19, 90, 108, 112, 122, 127, 128, 133, 142, 171, 177, 179, 189, 205, 212, 218, 219, 220, 223, 237
Ali b. el-Medenî 54
Ali b. Sâlih el-Cürçânî 43
Alkame b. Kays b. Abdullah el-Nehâî 60
Allâme Cemâluddîn el-Kâsımî 55
Allâme Emîr 51
Allâme Ibn Âbidin 60
Allâme Ibn Hacerel-Heytemî eş-Şâfiî 61
Allâme Muhammed b. Sema 36
Amr b. el-Âs 81, 126, 130, 148, 186

B

- Basrî 27, 40, 43, 90
Bayhakî 47
Bekr b. Halef el-Ammî 64
Bekr b. Muhammed el-Ammî 41
Beytu'l-Makdis 230
Buğyetu'l-Multemis fî Subâiyâti Hadîsî'l-İmâm Mâlik b. Enes 16
Buhlûl 173

C

- Ca'fer b. Yahya b. Hâlid el-Bermekî 65
Cebrâil 82, 83, 116, 117

D

- Dârekutnî 54, 108, 142
Dâvûd b. Halef el-İsbehânî 36
Dusûkî 36, 37, 49, 52, 53, 59, 62

E

- Ebî Hafs el-Buhârî el-Kebîr 14
Ebî Hanife 45, 55, 60
Ebî Hâzım 41
Ebî'l-Kâsım 45, 46, 76, 173
Ebû Abdullah 25, 27, 28, 43, 45, 46, 53, 68, 74, 75, 76, 249
Ebû Abdullah Ahmed b. Sehl er-Râzî 66
Ebû Abdullah Muhammed b. Hasan b. Ferkad eş-Şeybânî 38
Ebû Abdullah Muhammed b. İdris 14
Ebû Ali el-Fârisî 50
Ebû Amr Osman b. Ali b. Muhammed el-Beykendî 70
Ebû Bekir (Hz.) 50, 64, 66, 69, 75, 90, 91, 94, 109, 112, 201, 202, 204, 206, 208, 209, 234, 235, 236
Ebû Bekir Muhammed b. Ebî Sehl es-Serahsî 73
Ebû Bekir Muhammed b. İbrahim el-Hasîrî 70
Ebû Hafs el-Kebîr el-Buhârî Ahmed b. Hafs el-İclî 43

Ebû Hafs Ömer b. Habîb 70
 Ebû Hanife en-Numân 14
 Ebû Hâzım 41
 Ebû Hazım Abdülhamîd b. Abdülazîz 64
 Ebû Muhammed Abdülazîz el-Helvânî 69
 Ebû Muhammed Ali b. Me'bed b. Şeddâd
 er-Rekkî 43
 Ebû Muhammed b. Sibâ' eş-Şâfî 254, 255
 Ebû Muhammed el-Cuveynî 254
 Ebû Muhammed Yahyâ b. el-Mubârek el-
 Yezîdî 66
 Ebû Nuaym el-Usterâbâzî 50
 Ebû Süleyman 4, 31, 75
 Ebû Tâhir Muhammed b. Ahmed b. Abdul-
 lah b. Nasr 44
 Ebû Ubeyd 43, 51, 52, 103, 107, 142, 143,
 189, 256
 Ebû Ubeyd el-Kâsım b. Sellâm el-Herevî 14
 Ebû Yusuf 4, 38, 40, 43, 44, 45, 48, 49, 50,
 54, 55, 56, 60, 61, 63, 64, 68, 74, 225,
 226, 228, 240
 Ebû Yusuf el-Kâdî 14
 Ebû Zekerîya Yahya b. Ma'in 44
 Ebû Zerr 235
 Ebü'l-Abbâs el-Muberred 52
 Ebü'l-Avvâm Abdülazîz b. er-Rebî 40
 Ebü'l-Behterî 64, 65, 66
 Ebü'l-Heysen b. et-Teyyihân 201
 Ebü'l-Kâsım b. Ebî'l-Avvâm 41, 46
 Esed b. el-Furât el-Keyrevânî 43
 Esmeî 52
 Evzâî 15

F

Fehru'l-İslâm 73
 Ferrâ 52, 56

H

Hâfız el-Mizzî 15
 Hâkım b. Hizâm 126, 139, 197
 Hâkım Ebû Abdullah 53, 76
 Hammâd b. Müslim Ebî Süleymân el-Kûfî
 61
 Harmele 46
 Hârûn er-Reşîd 4, 48, 63, 64, 65, 66, 68,
 173
 Hasan b. Şehrub 57
 Hasan b. Ziyâd el-Lu'luî 64, 187
 Haskefî 60
 Hatîb 42, 46, 47, 61, 80, 150, 238
 Hatîb el-Bağdâdî 41, 44, 49
 Hîşâm b. Ubeydullah er-Râzî 4, 66
 Hîşâm ed-Destevâî 40
 Huccetü'l-İslâm Ebû Hâmid el-Gazzâlî 244
 Hüseyin (Hz.) 17, 74, 95, 227, 234

I

İbn Abbâs 79, 82, 83, 95, 107, 108, 117,
 153, 185, 196, 202, 206, 211, 217, 221,
 222, 230, 237, 239, 240
 İbn Adî 55, 147, 155
 İbn Cerir et-Taberî 15
 İbn Cevzî 45, 103, 108, 117, 120, 146, 173,
 204, 208
 İbn Ebî Hâtım 63, 75, 76, 141
 İbn Hibbân 55, 90, 99, 111, 115, 130, 150,
 151, 153, 155, 190, 211, 217, 229
 İbn Hubeş 124
 İbn Ke's el-Nehaî 46
 İbn Mes'ûd 78, 79, 88, 120, 121, 125, 128,
 131, 143, 182, 185, 210, 221, 244
 İbn Mes'ûd 142
 İbn Muflih 47
 İbn Ömer 106, 109, 112, 140, 141, 142, 143,
 144, 155, 170, 205, 210, 231, 237, 253
 İbn Sama'a 37
 İbn Teymiyye 4, 12, 15, 52, 87, 211, 243,
 246, 247, 254
 İbn Uyyeyne 46, 47
 İbrahim (Hz.) 16, 25, 49, 64, 70, 83, 155,
 223, 232, 234, 254
 İbrahim b. Câbir 44
 İbrâhim b. Rustem el-Mervezî 43
 İbrahim en-Nehaî 60, 61
 İdris 14, 23, 43, 50, 63, 83
 İsâ (Hz.) 43, 83, 93, 98
 İshâk b. Rahûye 15, 193
 İsmâil b. Abdülmelik 40
 İsmâil b. Tevbe el-Kazvîni 4, 43
 İsrâil b. Yûnus 40

K

Kâdî Ebû Bekir Mukerrem 64
 Kerderî 42, 50, 56, 57, 68
 Kevserî 5, 39, 45, 49, 52, 58, 62, 68, 75,
 187
 Kisâî 52, 65, 66, 67
 Kureşî 69, 70, 74, 76
 Lu'luî 64, 65, 187

M

Mahmud Armûs 34, 37
 Mahmud ed-Dusûki 49, 52
 Mâlik 4, 16, 40
 Mâlik b. Enes 14, 16, 54, 155
 Mâlik b. Mîğvel 40, 55
 mâm Ebû Bekir er-Râzî 50
 Mariye 234
 Meliku'l-Ulemâ Alâuddin el-Kâsânî 52
 Meryem 83, 98, 114, 147, 167
 Mis'ar b. Kidâm 40
 Muhammed b. Abdurrahmân b. Ebî Zî'b 40

- Muhammed b. el-Hanefiyye 227, 234
 Muhammed b. Hasan el-Fakîh 64
 Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî 11, 14, 25, 36, 39, 46, 47, 48, 49, 52, 53, 57, 59, 60, 61, 62, 68, 75, 240, 244
 Muhammed b. Ömer el-Vâkîdî 44
 Muhammed b. Semâ'a 31, 33, 42, 43, 74, 240
 Muhammed b. Şâzân 50
 Muhammed ed-Dusûkî 36
 Muntazam 45
 Mûsâ 34, 43, 66, 75, 80, 83, 143, 188, 190, 220, 225, 229
 Mûsâ b. Abdullah b. Mûsâ 66
 Muttalibî 14
 Müctehid İmâm Ebû Ubeyd el-Kâsım b. Sellâm 43
- N
- Nesâî 54, 55, 85, 96, 109, 112, 113, 129, 135, 138, 174, 177, 185, 186, 189, 191, 193, 197, 225, 230, 252
 Nu'mân 61, 159, 251
 Nuh (Hz.) 83
- O
- Osmân (Hz.) 91, 230, 231, 236, 240, 251
- Ö
- Ömer b. Abdülaziz 229
 Ömer b. el-Hattâb (Hz.) 90, 134, 139, 143, 163, 194, 198, 204, 230, 256
 Ömer b. İbrahim el-Mukrî 64
 Ömer b. Zerr 40
- R
- Rebi 45, 46, 47, 51, 61, 128
 Rebi' b. Sebîh 40
- S
- Sa'd b. Ebî Vakkâs 112, 208, 210
 Sa'd b. Muâz 80
 Sa'îd b. Ebî Arûbe 40
 Sa'îd b. el-Müseyyeb 130, 253
- Sadûk Ebû Süleymân Mûsâ b. Süleymân el-Cüzcânî 43
 Saymerî 42, 49, 66, 74
 Serahsî 4, 11, 26, 32, 36, 47, 69, 70, 73, 77, 228, 236
 Seymerî 41, 45, 46, 63
 Süfyân b. Uveyne 4, 19, 25, 40
 Süleymân (Hz.) 43, 45, 46, 51, 61, 75, 76, 111, 230
- Ş
- Şâfîî 14, 15, 19, 38, 40, 45, 47, 48, 50, 53, 63, 213
 Şâh Bânû 227
 Şemsü'l-Eimme es-Serahsî 11, 26, 36, 77
 Şihâbuddîn el-Mercânî 62
 Şu'be b. el-Haccâc Ebâ Bistâm 41
 Şuayb b. Süleymân el-Keysânî 43
- T
- Tahâvî 41, 50, 176
 Takiyuddîn b. Teymiyye 243, 247
- U
- Ukeylî 55
 Usulu'l-Fıkh 57, 69
- V
- Vehb b. Vehb 64
 Vekî' b. Cerrâh 46, 47
 Velîb b. Abdülmelik 229
 Verrâk b. el-Humeydî 63
- Y
- Yahya 19, 44, 49, 54, 93, 130, 137, 235
 Yahya b. Abdullah b. Hasan 66
 Yahya b. Hâlid el-Bermekî 64, 65
 Yahya b. Saïd el-Kattân 54
- Z
- Zekeriya b. İshâk 40
 Zem'a b. Sâlih 40
 Züfer b. el-Huzeyl el-Anberî 40